

ВІДГУК

на дисертаційну роботу Марченка Івана Сергійовича
на тему: «Міжнародна конкурентоспроможність України в європейському
конкурентному просторі», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.02 – світове
господарство і міжнародні економічні відносини

1. Актуальність теми дослідження

Міжнародна конкурентоспроможність є інтегруючої економічною категорією, що об'єднує весь комплекс ключових питань, пов'язаних із стійким зростанням національного добробуту та рівня життя населення. Останнім часом значна кількість факторів сприяє зміні умов функціонування світової економіки, наприклад: посилення міжнародної конкуренції за рахунок залучення нових учасників світового ринку; зміщення конкурентних позицій країн, зокрема найбільших фінансових центрів, внаслідок глобальної економічної кризи; посилення ролі знань та технологій як основної рушійної сили економічного зростання в сучасному світі.

За цих умов формування та реалізація ефективних конкурентних стратегій міжнародними компаніями та державами заради забезпечення свого високого конкурентного статусу є пріоритетним завданням у міжнародній політиці практично всіх розвинених країн світу. Конкурентоспроможність є визначальним критерієм ефективності будь-якого економічного суб'єкта. Конкурентні переваги економіки країни, її окремих галузей, підприємств та регіонів на глобальних ринках обумовлюють відповідно і темпи зростання виробництва та національну безпеку. Рівнем конкурентоспроможності визначаються й світогосподарські позиції країн. Таким чином концепції конкурентоспроможності національної економіки мають велике практичне значення під час розроблення програм щодо вдосконалення конкурентних переваг країни, розвитку її експортної бази в довгостроковому періоді на національному і регіональному рівнях.

Для України актуальність обраного напрямку дослідження підвищується внаслідок відставання мікроекономічних індикаторів

міжнародної конкурентоспроможності, що підтверджується результатами останніх досліджень українських вчених, а також місцем країни в рейтингах глобальної конкурентоспроможності. Інтерес до заявленої проблематики загострюється у зв'язку з тим, що євроінтеграційна спрямованість економічних реформ в Україні обумовлює необхідність розробки та обґрунтування напрямів підвищення конкурентоспроможності української економіки на європейському континенті. З огляду на це тема дисертаційної роботи Марченко І. С. «Міжнародна конкурентоспроможність України в європейському конкурентному просторі» є своєчасною і актуальною як в науковому, так і в практичному сенсі.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з напрямками наукових досліджень

Основні результати дисертаційного дослідження логічно витікають з детального аналізу економічних явищ, мають важливе значення для науки і практичної діяльності. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та в рамках науково-дослідної теми «Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації» (№ державної реєстрації 0113U001401). В межах наукової роботи автором проводилися дослідження стану та перспектив розвитку системи міжнародної конкурентоспроможності економіки України, аналіз окремих її складових та запропоновано перспективні напрями вдосконалення в умовах європейського конкурентного простору (довідка № 4002/22 від 03.05.2017 р.).

3. Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій базується на використанні статистичних даних та аналітичних матеріалів офіційних органів влади України (зокрема НБУ, Державної служби статистики, Міністерства економічного розвитку та торгівлі, Міністерства інфраструктури, Міністерства освіти і науки та ін.), а також матеріалів міжнародних організацій (ООН, ЮНКТАД, МВФ, ОЕСР, групи Світового банку,

Всесвітнього економічного форуму), монографічних дослідженнях українських і зарубіжних економістів, результатів власних досліджень автора.

Крім того, достовірність результатів проведеного дослідження забезпечується використанням методів статистичного аналізу, економіко-математичного моделювання, діалектичного методу наукового пізнання, а також загальнонаукових методів пізнання за допомогою системного підходу, аналізу та синтезу, структурного та порівняльного аналізу.

4. Наукова новизна одержаних результатів

Структура дисертаційної роботи визначається чіткою логічною продуманістю. Узагальнення по кожному розділу є достатньо обґрунтованими і логічно репрезентовані у підсумкових висновках і рекомендаціях дисертаційної роботи. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну та були отримані особисто дисертантом:

По-перше, заслуговує на увагу розроблений автором теоретико-методологічний підхід до визначення системи міжнародної конкурентоспроможності економіки країни як складної, відкритої, нелінійної системи, здатної до ендогенної еволюції на принципах самоорганізації (с. 26-28).

По-друге, цінним з економічної точки зору є застосування для дослідження методичного інструментарію до комплексної оцінки рівня міжнародної конкурентоспроможності національної економіки для виявлення опорних точок зростання конкурентного рівня економіки за рахунок використання кластерного, факторного та індексного аналізу, що дозволило визначити перспективні напрями підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності країни (с. 72-77).

По-третє, цінним в теоретичному та прикладному аспектах є запропонований в роботі аналіз розвитку міжнародних економічних відносин, які формуються в конкурентному середовищі через ідентифікацію чинників зовнішнього середовища та внутрішнього впливу на міжнародну конкурентоспроможність України, урахування яких може стати важливим

кроком вдосконалення системи її міжнародної конкурентоспроможності в коротко- та середньостроковому періоді (с. 125-144).

По-четверте, заслуговує на увагу запропонований автором механізм підвищення міжнародної конкурентоспроможності України, що включає основні фактори впливу, відповідальні інституції, які координують дії, спрямовані на впровадження необхідних реформ з реалізацією комплексу основних складових механізму (с. 182).

5. Повнота викладення результатів в опублікованих роботах

Матеріали дисертації і автореферату викладено у науковому стилі, логічно, послідовно. Дисертаційна робота Марченка І.С. характеризується смисловою завершеністю та цілісністю.

Результати досліджень, що стосуються обраної теми, опубліковані у 12 наукових працях, з яких: 7 статей опубліковані в наукових фахових виданнях (у тому числі 1 – у закордонному періодичному виданні), 5 тез доповідей – у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 4,05 д.а., з яких здобувачеві належить 4,05 д.а.

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає необхідним вимогам щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

За змістом дисертація та автореферат оформлені відповідно до встановлених вимог МОН України, при цьому автореферат ідентично узагальнює та відображає основні положення, викладені у дисертації.

6. Теоретичне і практичне значення одержаних результатів

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що теоретичні положення та практичні рекомендації забезпечують основу для формування сучасних засад міжнародної конкурентоспроможності України. Автором запропоновані методичні підходи до обґрунтування використання в якості факторів її досягнення показників інституційно-інноваційного та торговельно-інфраструктурного розвитку, що

визначають вектори підвищення міжнародної конкурентоспроможності економіки України.

Основні результати дисертаційної роботи доведено до рівня концептуальних положень, стратегічних напрямів, механізмів, заходів і пропозицій та використано в практиці регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Наукові розробки та висновки автора впроваджено в діяльність: Харківської обласної державної адміністрації при підготовці аналітичних матеріалів з питань розробки напрямків зовнішньоекономічної діяльності регіону (довідка № 03-44/1357/1 від 15.05.2017 р.), ТОВ «УКРЖИТЛОБУДПРОЕКТ» (довідка № 3/8 від 05.04.2017 р.), а також використовуються у навчальному процесі Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (довідка № 4002/21-17 від 27.04.2017 р.).

7. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дисертаційного дослідження. Треба зазначити, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

8. Дискусійні положення та недоліки щодо змісту дисертаційної роботи та автореферату

Позитивно оцінюючи досягнуті результати та наукову новизну положень дисертаційного дослідження, необхідно висловити деякі зауваження і зазначити дискусійні положення. В ряді випадків саме ті результати, які обумовлюють наукову новизну дисертації, дають поштовх до дискусії.

1. Одне з ключових дослідницьких завдань дисертації полягає в систематизації парадигми формування міжнародної конкурентоспроможності

країн світу. Автор обґрунтовано зосереджує увагу на дослідженні сутності та змісту зазначеної категорії, визначає рівні міжнародної конкурентоспроможності країн, а також пропонує підхід, що включає в себе теоретичне дослідження міжнародної конкурентоспроможності економіки країни як системного явища, під час якого треба розглядати елементи конкурентоспроможності через спектр різноманітних теоретико-наукових парадигм та концепцій економічного розвитку (с. 22-28). Втім дослідження мало б значно вищу наукову цінність за умови більш детального аналізу праць українських науковців, таких як Л. Антонюк, О. Білорус, Б. Губський, Д. Лук'яненко, Ю. Пахомов тощо. Це надало б змогу чіткіше окреслити дослідницьку позицію та підсилити рівень новизни дисертаційної роботи.

2. Заслуговує на увагу запропонована автором у параграфі 1.3. послідовність дослідження міжнародної конкурентоспроможності економіки країни як складової конкурентного простору. Втім доцільно було б більш детально розкрити останні ключові блоки логіко-структурної схеми дослідження міжнародної конкурентоспроможності країн (с.78). Оскільки обґрунтування рекомендацій щодо формування та реалізації організаційно-економічного механізму забезпечення міжнародної конкурентоспроможності шляхом оптимізації структури її зовнішньої торгівлі є основним завданням та результатом досягнення мети дисертаційного дослідження.

3. У параграфі 2.2. дисертаційної роботи при здійсненні аналізу показників зовнішньої торгівлі в системі конкурентних переваг України та оцінки її результативності в умовах асоціації з ЄС слід було використати статистичні дані починаючи з 2008 року, а не з 2010 року. Це надало б можливості отримати більш ґрунтовні результати аналізу макро- та мікросередовища України в контексті формування міжнародної конкурентоспроможності економіки країни як складової європейського конкурентного простору.

4. Проведений дисертантом в параграфі 2.3 аналіз факторів конкурентоспроможності та торгівельного потенціалу України в процесі

зміни вектору її інтеграції свідчить про високий дослідницький рівень роботи. В даному контексті здобувачем встановлено, що країна за рівнем розвитку торгівельного потенціалу знаходиться в групі з Румунією, Болгарією, Грецією, Польщею, Угорщиною, Словаччиною, Латвією, Словенією, Хорватією, Литвою, Кіпром, Італією, Чехією. Однак використання отриманих результатів аналізу потребує логічного продовження при обґрунтуванні механізму підвищення міжнародної конкурентоспроможності України в параграфі 3.3. Це б значно підвищило науковий рівень та практичну завершеність дисертаційного дослідження.

5. Деякі авторські новації не знайшли в роботі належного розкриття. Зокрема це стосується запропонованих дисертантом “податкової реформи”, “реформування освіти та фінансового сектору” як складових механізму підвищення міжнародної конкурентоспроможності України (с. 182). Наведені далі на сторінках 187-189 дисертаційної роботи принципи зазначених напрямів реформування потребують більш детального логічного обґрунтування за рахунок попередньої практичної аргументації на базі аналізу відповідних індикаторів в другому розділі дисертаційного дослідження. Також доцільно було б надати компаративний аналіз індикаторів змін в цих сферах, що дало б змогу глибше висвітлити питання конкурентоспроможності саме в європейському конкурентному просторі та посилити практичне значення дисертаційного дослідження.

Загалом, висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки і цінності дисертаційної роботи.

9. Відповідність дисертації нормативним вимогам Міністерства освіти і науки України. Загальні висновки по дисертаційній роботі

Дисертаційна робота Марченка Івана Сергійовича «Міжнародна конкурентоспроможність України в європейському конкурентному просторі», яку подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини, є актуальною, завершеною науковою

працею, виконаною особисто на достатньо високому теоретико-методичному рівні, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують проблему поглиблення теоретико-методичних засад дослідження особливостей розвитку системи міжнародної конкурентоспроможності економіки України в умовах європейського конкурентного простору, що забезпечує сталий економічний розвиток країни в сучасних умовах та в контексті її інтеграційних спрямувань.

За актуальністю, постановкою завдань дослідження, теоретико-методичною обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів дисертаційна робота Марченка Івана Сергійовича «Міжнародна конкурентоспроможність України в європейському конкурентному просторі» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 чинного «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами та доповненнями), а відтак, її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри міжнародних
економічних відносин
Київського національного
торгівельно-економічного університету
МОН України

Г. В. Дугінець
Г. В. Дугінець

Дугінець Т. Ф.
свідчую
В. С. Шен
Дугінець